

פנינים

ופרפראות נבחרים לפרשת השבוע

"פרשת כי תצא - אלול"

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות - לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

שמלווה אותנו. מה העצה?

"לינשוף מדוכתיה ארבעה גרמידי": מה הכוונה? אלא אם אתה צעיר או שכאמור, אינך יכול לקבל על עצמך עול מלכות שמים, הלב אטום והראש מונח בדברים מגושמים. "לינשוף מדוכתיה" - תקפוץ ממקומך וממצבך "ארבע גרמידי" - ארבע אמות. תביט ותיזכר מה יישאר מהאדם, ארבע אמות - מקומו של קבר לפי ההלכה, לא יותר, זו השארית בעולם הזה. תיזכר נא! תיזכר נא! ארבע גרמידי. אולי בעקבות כך, המה יתבהר ותוכל לקבל עליך עול מלכות שמים. ולקרב את עצמך יותר ללימוד תורה שמירת מצוות שבת הקדושה.

"ואי לא": אם אינו יכול לינשוף מדוכתיה ארבע אמות, הוא כבול חזק למקום הטינופת - אפוף בעולם הזה מכל עבריו. **"לאמר לנפשיה"**: יאמר ויחזור לנפשו את הלחש הזה:

"עיוי דבי טבחי שמיני מינאי": העיונים של הטבח שמנים יותר ממני, מה הרמוז כאן? מה הכוונה? אלא ממושיך המגיד מקעלם ומסכיר: אם היינו מבינים את שפת העיונים - עז לרעהו. היינו שומעים כיצד עז מפוטמת אחת אומרת לחברתה, תיראי כיצד בעל הבית מסור למענינו, הוא נותן לנו לאכול בבוקר עם שחר, אה"כ שוב בעשר, ושוב בצהריים, ואפילו שוב לפנות ערב, וגם ארוחה חמישית בחצות - חמש פעמים ביום. העיונים מרוצות, שמחות ומאושרות, בטוחות שבעל הבית, החבר הטוב ביותר שלהן, אך אינם יודעות... ומה אינם יודעות? שכל שכן משמינות יותר, קרב היום בו הן תהינה על שולחן השחיטה... כך גם האדם, אם הנך במקום הטינופת, ואינך יכול להתעורר מארבעה גרמידי, תחשוב לעצמך וכי היצר הרע הוא החבר הטוב שלי? וי, הוא הרי השטן שהוא מלאך המות - הוא מכניס אותך להנאות ולתענוגים מגונים - הוא השונא שלך, מפטם אותך בכדי שיוכל להוביל אותך לשחיטה...

זה מה שאומרת לנו התורה - **סיים רבי שלום ואמר**: "כי תצא למלחמה על אויבך" - הלא היא מלחמת היצר. מבטיחה לנו התורה: "ונתנו ה' אלוך בידך" אך באיזה אופן? "ושבית שביו" - תשבה את אותו דרך הקשה שהיצה"ר שובה אותך - מכנים אותך בדימויות באשליות כאילו יש לך רב טוב - כמו שהעיונים חושבות על עצמן, אך בעצם אין זה אלא דרך השחיטה! להביא אותך לכיליון ולדאבון נפש - ורק כך תצליח "ונתנו ה' אלוך בידך"!

וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה (כא.יא)

לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, שאם אין הקב"ה מתירה, ישאנה באיסור, (רש"י). **"הגה"ק בעל הברוך טעם זי"ע"** אומר: שבדברי רש"י הללו - "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע", ישנו רמז יקר למצוות ציצית כהלכתה וסגולתה הטמונה בתוכה! משום שכידוע, מצוות ציצית היא סגולה להתגבר על יצר הרע (מנחות מג. מד.), אבל זה רק כאשר אין חסר בה שום חוט, אבל אם חסר בה אפילו חוט אחד, הגם שהיא כשרה, מכל מקום אין לה את הסגולה הזאת. והנה בארבע כנפי הציצית ישנם ל"ב חוטים. וזהו א"כ הרמז: "לא" - כאשר נשאר לאדם בארבע כנפי ציציתו ל"א חוטים, "דברה תורה" - שהיא עדיין כשרה אך כבר אין בה את הסגולה להתגבר על היצר הרע, ורק אם היא כמספר "אל"א" (ל"ב) שיש בה ל"ב חוטים היא סגולה להועיל כנגד יצר הרע... ועפ"ז הוא גם מפרש את הנאמר (משלי ו.ב) "נואף אשה חסר לב" - מפני שהסר לו מהל"ב חוטים שבציצית ואין לו כבר את הסגולה להינצל מהיצה"ר הוא הגיע למצב של "נואף אשה"...

כי יקרא קן ציפור לפניך בדרך וכו' שלח תשלח את האם ואת הבנית

תקח לך (כב. ו-ז)

"כי יקרא" - פרט למוזמן (רש"י). ולכאורה צריך להבין הרי בכל המצוות - מן המובהק לעשות הכנות למצוה ולהזמין עצמו לה ולא לעשות באקראי, ומדוע במצוה זו הוא להיפך, שמצותה רק בדרך ארעי - כי יקרא? אלא מובא בספר

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך בידך ושבית שביו (כא.י)

אמר הר"ק **רבי בונים מפשיסחא זי"ע** - לפנינו בישראל, כאשר נכנסו לארץ וניהלו מלחמות בפועל היה הפשט של פסוק זה - "כי תצא למלחמה על אויבך" - דהיינו על מלחמת כיבוש הארץ, וברמז היינו מפרשים שזה מדובר על מלחמת היצר. ואילו עכשיו בזמן הזה שאין לנו מלחמת מצוה, מוכרחים לומר שפשטו של מקרא מדובר "במלחמת היצר", כי התורה נצחית לכל זמן! וזה מודיעה לנו התורה: שאם נצא למלחמה הזאת אז "ונתנו ה' אלוך בידך"!

עוד הוסיף ושא"ל: הרי פתח הכתוב בלשון רבים - "על אויבך", וסיים בלשון יחיד - "ונתנו"?! אלא התירוץ הוא: דידוע מאמר חז"ל (סוכה נב) "ז' שמות יש לו ליצר הרע וכו'" - דהיינו, היצר הרע מבקש לעשות הכל בכדי להכניע את האדם, לכן הוא מגיע אליו בכל מיני צורות שונות ומשונות, ובכל פעם הוא מגיע בדמות אחרת - בשם אחר... ופשט צורה ולבוש צורה עד שנדמה לו לאדם כי יש לו מלחמה עם אויבים רבים וכורע תחתיו, אך באמת, אינו אלא אויב אחד קטן, שמנסה להפיל את האדם בכל צורה שהיא! וזהו א"כ הפשט בכתוב: "כי תצא למלחמה על אויבך" - לשון רבים: אתה בודאי חושב שיש לך מלחמה עם הרבה אויבים, ולכן אתה מפחד ואומר: איך אני אוכל להתגבר עליהם? התשובה היא לכך: "ונתנו ה' אלוך בידך ושבית שביו" - לשון יחיד, תדע לך, שאין זה אלא יצר הרע קטן ויחיד שמדמה את עצמו להרבה, ואין לך לפחד כי "ונתנו ה' אלוך בידך ושבית שביו"!

המגיד הירושלמי הגה"צ רבי שלום שברון זי"ע הסביר את הכתוב הנ"ל על פי הסברו הנפלא של **המגיד מקעלם זי"ע** לדברי הגמרא המופלאים (מגילה ג.): "האי מאן דבעית ולא ידע מאי קא בעית יקרא קריאת שמע" - המפחד ואינו יודע מה מפחד, יקרא קריאת שמע. "ואי קאי במקום הטינופת לינשוף מדוכתיה ארבע גרמידי" - אם נמצא במקום הטינופת שאסור שם לקרוא קריאת שמע, וירחק ממקומו ארבע אמות, ויקרא שם. אבל אם אינו יכול להרחיק ממקומו "לימר לנפשי עיוא דבי טבחי שמיני מינאי" - העיונים של הטבח שמנים יותר ממני. ובפשטות, זה לחש, כפי שיש עוד לחשים בדברי חז"ל הקדושים, לחש שבקבוצתו ייסוג הפחד. אבל המגיד מקעלם זי"ע הסביר דיש כאן רמז גדול בדברי חז"ל, כדלהלן:

"האי מאן דבעית ולא ידע מאי קא בעית": קורה פעמים, שהאדם מתחיל לחרוד ולחשוש: "מה יהיה עימי ביום הדין" באותו יום שעליו נאמר "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין והשבון" ליבו נוקפ, ואינו יודע מדוע פוחד, חושב לעצמו, הרי אני מניח תפילין, מתפלל שלוש תפילות ביום וכו', ולא ברור לי מדוע מלווה אותי איזה שהוא פחד, אי! אי! מסתמא הוא עשה מעשה רע, לכן ליבו נקפ, כמו שכתוב "ונטמאתם בם אל תיקרי ונטמאתם אלא ונטמאתם" - הלב נהיה סתום לא רואים טוב ולא חשים טוב והתחושות מאובקות. וקול דודי דופק לו בלב, מעורר אותו לחרוד מפני יום הדין שיהיה. מה עלי לעשות?

"יקרא קריאת שמע": שיקבל עליו עול מלכות שמים - יקרא את מה שכתוב "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" וימשיך עוד ועוד: ואהבת את ה' אלוךך בכל לבבך וכו' ושתננת לבניך! ודברת בם וכו' ואז בודאי כבר ישכיל מה עליו לעשות ומה עליו לתקן.

אך ממשיכה הגמרא ואומרת: **"אבל אי קאי במקום הטינופת"**: אם הוא שרוי בכאלה מקומות שהלב סתום כל כך, עד שאינו יכול לקבל עליו עול מלכות שמים כפי הצורך, ואז אינו יכול להפיג מעצמו את הפחד המשוונה

כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהן וכן אין לו וכו' יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה. והיה הכבוד אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל (כה. ו-ז)

מסופר על הגה"ק בעל האבני נזר זי"ע ששמע פעם יהודי מזכיר שם רשע מישראל ומוסף "מה שמו וזכרו". גער בו הרבי בשאלה, האם יודע אתה מה דין יהודי משומד שמת בלא בנים? שתק הלה. המשיך הרבי, הנה הטור והשלחן ערוך פוסקים שמומר שמת בלא בנים אשתו חייבת בחליצה (אבן העזר קנז. ה), וחליצה הרי הוא במקום יבום, ובמצוה זו אומרת התורה "יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל". ועתה חשוב בעצמך הנה התורה אומרת "ולא ימחה", ואילו את הפיקה הגדול פוסק "מה שמו"...

לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן (כה.יג)

הגה"ק בעל האבני נזר זי"ע היה מזהיר את חסידיו שלא לרמות במדה ובמשקל אף את הגויים. ומעשה היה בחסיד אחד ששאל ממנו עצה אם לעשות מסחר, ויעצו הרבי כן. הלך החסיד ועשה לו חנות סמוך לבית הרושת גדול שעבדו בו הרבה פועלים והיה לו פדיון גדול ואף על פי כן לא הכנים לו העסק רווחים, ולא ידע מה לעשות. נסע שוב אל הרבי וסיפר לו. אמר לו הרבי: "הזכר נא, שמא רימית את הקונים במדה ובמשקל?" האיש נזכר שהקל פעמים במדה לגויים. אמר לו הרבי: כתוב "לא יהיה לך אבן ואבן". וכיון שעשית לך "אבן ואבן", על כן נתקיים כך "לא יהיה לך"....

כי תצא - כי תבוא - נצבים - וילך - האזינו - וזאת הברכה.

מסופר, כי בראש השנה שנת תש"ה שהה הרח"ק בעל המקור ברוך מסערת וויזניץ זי"ע בעיר סערט אליה נקבצו מעט ממגורשיה, באחד השבתות לפני ראש השנה נשא הרבי את דברותיו המצמררות בבית הכנסת כשהוא מתריע ברמה: יהודים יקרים! זכרו נא! לא מכבר עמדנו כאן בפרשת "כי תצא", גורשנו מכאן באכזריות ובכושפת פנים, עתה אנו עומדים שוב כאן בפרשת "כי תבוא" - שבנו אל בתינו ונחלתנו, השמרו לכם והזהרו פן יהיה "נצבים" - שחלילה יעלה על דעתכם להתייצב ולהשאר כאן בגולה הדוויה, נוזרני עליכם "וילך" - ברחו מכאן, "האזינו" - אם תשכילו ובקולו תשמעו, "וזאת הברכה" - תבוא עליכם ברכה! וכך נפרד מהם בדמעות שליש...

חודש אלול!!!

חודש אלול הוא הזמן המסוגל לתיקון המעשים שעשינו כל השנה. וידוע מה שכתב הרח"ק בעל ההפלאה זי"ע על המשנה (כתובות נז): "נותנין לבתולה שנים עשר חודש", שרמזו לכך שנותנים לאדם את חודש אלול, שהוא מזל בתולה, כדי שיתקן בו את כל שנים עשר החודשים של השנה, שאם מתקנים בני ישראל את מעשיהם בחודש אלול, הוא נחשב להם כאילו היו הצדיקים ומזכים כל ה"ב" החודשים של השנה. ואל יטעה אדם את עצמו ויאמר: אין שום הכרח לנצל את ההזדמנות של חודש אלול, ומה לי למחר, הרי סמוך לראש השנה אשוב בתשובה... לא ולא! שכן תשובה בהולה, הנעשית ללא שום הכנה של חודש אלול, אינה מקובלת! והראיה לכך נביא מהאמרה הבאה:

בספר ילקוט הגרשוני מבאר באופן נפלא את דברי חז"ל (יומא פה): "ואומר מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל" - על פי המובא בספר שער המלך על הפסוק (בראשית לג.ד) "ואני אתנהלה לאיטי לרגל המלאכה אשר לפני", שהמילים: ואני אתנהלה לאיטי לרגל הם ראשי תיבות "אלול", ורמזו לנו בזאת כך: אתחיל בחודש אלול לשוב בתשובה לאט לאט, לגדול המלאכה אשר לפני, כי בבת אחת לא אוכל לתקן כל מה שפגמתי, ולא אוכל לבנות בפעם אחת כל מה שהרסתי, אלא אני זקוק למשך זמן, כל חודש אלול, כדי לעשות בו הכנות לראש השנה ויום הכיפורים. ולפי דבריו, מי שאינו שם לב להזדמנות שיש לו לתקן את מעשיו בחודש אלול, ובא בפתע פתאום לעשות תשובה בראש השנה וביום הכיפורים ללא שום הכנה, ה"ו אין תקוה שתשובתו תתקבל. וכעין זה מובא ברמב"ם (פ"א מהלכות מקואות), לענין המבילה, ש"הקופץ למקוה, הרי זה מגונה", כי הקפיצה היא בבת אחת, ללא ישוב הדעת, ללא כוונה להיטהר, וכן גם לענין התשובה. ולזאת התכוין התנא כשאמר: "מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל", כלומר כשם שנכנסים להיטהר במקוה לאט לאט ובנחת, כך, באופן הזה הקב"ה מטהר את ישראל, אם יעשו תשובה כל חודש אלול לאט לאט ובנחת, ולא בקפיצה בבת אחת, אז הקב"ה יטהר אותם בראש השנה וביום הכיפורים...

באר שלמה הסבר נאה. דהנה איתא בזהר הקדוש דמצוות שילוח הקן מקרב הגאולה, כי כששולח האם ונוטל הבנים, האם פורחת הלך ושוב ומיללת על הבנים הניטלים ממנה, וזה מעורר רחמים בשמים על ישראל, שאם עוף מיללת על בניה, על אחת כמה וכמה שראוי לאבינו שבשמים שירחם על בניו שגלו מעל שלהן אביהם ונתונים בצרה ובשביה. ומאחר שהגמרא (סנהדרין צז). אומרת ש"אין בן דוד בא אלא על ידי היסח הדעת" לכן גם מצוות שילוח הקן הבאה לקרב הגאולה מצוה רק "כי יקרא" דהיינו בהסח הדעת...

לא תחרוש בשור ובחמור ושמם זי"ע - שור" רומז למשיח בן יוסף, כמו שנאמר ביוסף "בכור שור" (דברים לג.ז). "חמור" רומז ל"משיח" בן דוד, כדרך אומרו "עני ורוכב על חמור" (זכריה מ.ט). וזה הכוונה: "לא תחרוש בשור ובחמור יהודי" - שלא נחריש ונשתוק מלהתפלל ולעשות מעשים טובים על שיבוא במהרה משיח בן יוסף (הנרמז בתיבת "שור") ו"משיח" בן דוד (הנרמז בתיבת "חמור")...

גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה. כי יקח איש אשה (כב.יב-יג)

מסמיכות הפסוקים "גדלים תעשה לך" - כי יקח איש אשה", סמכו רמז למנהג שנהוג, שהכלה שולחת סמוך לחתונה טלית לחתן. ובספר ברם חמד מביא הסבר נאה למנהג זה ע"פ עובדא ששמע מהגה"צ רבי ישראל יצחק רייזמן זי"ע שסיפר לו, כי היתה לו אחות שלא היו לה בנים, והלכה להגה"ק בעל התורת חסד זי"ע שיתפלל עליה, ונתן לה סגולה שתתפור טלית, והבעל יכניס בזה הציציות, ויתנו לו את הטלית, וכאשר עשו כן, נולד להם בן. ונראה דהמקור לסגולה זו הוא מקרא זה דכתוב "ועשו להם 'ציצית' על כנפי בגדיהם 'לדורות'" - שעל ידי שיתנו הציצית יזכו לדורותם. ואולי מכאן גם המנהג שהכלה שולחת הטלית לחתן - בכדי שיהיה סימן טוב לבנים!...

כי יקח איש אשה חדשה וכו' נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו (כד.ה)

וכתב בעל הטורים: נקי יהיה לביתו שנה - סופי תיבות שם של הוי"ה. ואילו הגה"ק משאמלוי זי"ע הוסיף, דאם נתבונן, נראה שהראשי תיבות של נקי יהיה לביתו שנה - עולה בגימטריא "שמים". ולכאורה צריכים להבין מה הקשר בין הדברים? אלא נראה לומר כך: דהנה אמר חז"ל (סוטה יז). "איש ואשה זכו שכינה ביניהם". אמנם כל זה אם יש ביניהם אהבה ושלוה, אבל אם ח"ו יש פירוד ביניהם, מסתלקת השכינה. והנה ידוע שכל דבר נקרא על שם התכלית, דהיינו 'שלהן' לא נקרא על שם עץ שנעשה ממנו השלהן, רק על שם התכלית לאכול ולכתוב וללמוד עליו. וכן 'כמא' שהוא מעין אינו נקרא על שם הדבר שהוא ממנו, רק על שם התכלית לישב עליו. והנה 'שמים' נקרא על שהוא מאש וממים כמו שכתב רש"י (בראשית א.ה). ולכאורה זה אינו שם התכלית, רק שם הדבר שנעשה ממנו, ולמה באמת נקרא שמים, היה לנו לקרוא רק 'רקיע' שהוא שם התכלית להבדיל בין מים למים. אבל מבואר בספר ישמח משה (פר' וזאת הברכה) דגם 'שמים' הוא שם התכלית, ללמוד מזה שיהיה שלום ואהדות, כמו השמים שהוא מאש ומים, שני דברים מתנגדים, והשי"ת עושה שלום במרומיו. על כל פנים יוצא לנו, דשם 'שמים' מורה לשלום, ועל כן ראשי התיבות נקי יהיה לביתו שנה עולה בגימטריא 'שמים' וסופי התיבות הוי"ה, לומר שאם יש שלום ביניהם אז השכינה שורה עמהם...

והכהו לפניו כדי רשעתו (כה.ב)

אל הרח"ק בעל הפני מנחם מגור זי"ע נכנס פעם מהנך לדבר בכמה עניינים חינוכיים ובין הדברים סיפר לפניו, אודות ילד אשר חבריו מציקים לו ומכים אותו. נענה הרבי ואמר לאותו מהנך: שצריכים לומר למלמדים שעליהם להזהיר בלב התלמידים ולהסביר להם כי כמו דאיתא בסה"ק (בעל הטורים שמות ל.יב) שהנותן צדקה אינו מפסיד, כי הכסף שב אליו, ורמזו זאת בתיבת "ונתנו" הנקראת ישר ולהיפך, כי כמו שנותן כן מקבל. כמו כן כאן, כאשר מכים אי מי או מציקים לו, עליהם לדעת כי זה ישוב עליהם, כי גם תיבת "והכהו" נקרא ישר והפוך, לרמז אשר המכה לחברו הן בידים והן בדיבור - מכה לעצמו...

הדפסת והפצת הגליון - לעילוי נשמת
הרב אברהם משה בן הרב מרדכי יהושע זי"ל
גלב"ע ט"ז אלול - ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה הנכבדה